

ARABAL INTERVJU S JUIŠE ARABALOM

Španac Fernando Arabal je rođen 1932. u Mellili, nekadašnjem „španskom Maroku”. Studirao je prava u Madridu. Od 1954. živi stalno u Parizu, gde se izvode njegovi komadi, snivani na španskom, pisani na francuskom jeziku. Arabal važi za jednog od najzanimljivijih pisaca „pozorišta apsurdna”.

Besmisao Arabalovog sveta leži u pogledima nerazumevanja kojim njegove detinjaste ličnosti posmatraju svoj iščašeni ljudski položaj. Surovost ide pod ruku s naivnošću, baš kao kod dece koja ne shvataju moralne zakone, niti primećuju da ovi postoje. U zaludnom traganju za zavičajem oni pate od surovosti sveta i, baš kao deca, vraćaju svojom merom. Tako u „Besedi” (iz knjige Théâtre, 1957.) infantilni braćni par Fidio i Lilbe, sedeći na kovčegu sopstvenog deteta, odlučuje od sada da bude dobar. Lilbe očigledno ne shvata šta znači „biti dobar”:

LILBE: Znači nećemo više ići na groblje kao pre da se rasonodimo.

FIDIO: Hoćemo, zašto ne?

LILBE: I mrtvacima oči da vadimo kao pre?

FIDIO: Ne, to ne.

LILBE: Da ubijamo?

FIDIO: Nećemo.

LILBE: Treba da dopustimo, znači, da ljudi dalje žive?

FIDIO: Svakako.

LILBE: Utoliko gore po njih.

Čitajući ovaj dijalog, ne treba zaboraviti da pisac pripada jednoj zemlji i jednoj eposi koja pamti košmare građanskog rata, nasilje crkve, policijsku torturu, logore. Arabalove ličnosti stoje negde na sredini između Carli Caplina (u antiratnoj satiri „Piknik u polju”) Hrista (bitnik Emanu u „Groblju automobila”) i nedoraslog deteta.

Pozorišni postupak Arabalov nije nimalo jednostavan. On se služi koktelom sačinjenim od commedie dell' arte, lutkarskog pozorišta i kratkometražnog nemog filma. Njegov stil je pun naivnosti i sadizma. Jezik detinjstva, zadojem Kaldersonom, Vale-Inklanom, Lorkom, Albertijem, kao i de Sadom i

sv. Terezom iz Avile, čini ga poklonikom ovih krupnih silueta književne prošlosti. Ali Arabal rado citira imena velikih uzora. Prema sopstvenom iskazu, on neguje u poslednje vreme novu vrstu pozorišta: „teatar Panike”. Na osnovu nadrealističkog iskustva, pop-arta i hepeninga, on „slavi užas ljubavi i njenu više sadističku, nego sadovsku vezu sa Zlom”.

Pred premijeru svog najnovijeg komada „Arhitekta i asirski car”, Arabal je odbacio uobičajeni način intervjua i za „Dramu Review” sačinio ovaj intervju sa samim sobom. Mi ga donosimo u izvodu.

A: Kako vam je pri duši pred predstojeću premijeru jednog od vaših komada? Prepoznajete li vaše snove ili vam se čini da su preokrenuti?

A: Uvek doživljavam iznenađenja. Pre kratkog vremena čak i jedno neprijatno.

A: Zašto saradujete s režiserima španskog porekla?

A: Za mene je isto tako ubedljiv način rada Grotovskog, Pitera Bruka, Žilijena Beka. Ali ne treba da zaboravite da sam Španac, da u Kafki i Dostojevskom gledam svoje učitelje, kao i u Šekspiru i Luisu Karolu. U Francuskoj upravo trojica argentinskih reditelja (Savari, Laveli i Garsija) potpuno shvataju moju viziju. Mi smo Senekino potomstvo. On je španskim umetnicima prvi pokazao put u izgnanstvo.

A: Kako stojite s pesimizmom koji u „Arhitekti i asirskom caru” dolazi do izražaja? Sve počinje uvek iznova, a da se ništa nije promenilo. Prema tome, istorija ne bi bila ništa drugo no predodređeni redosled vazda novih početaka?

A: Sasvim suprotno. Smatram da je moj komad optimistički — štaviše, srećno se završava. Mislím da je to komad pun svetle prvobitnosti, pun sanduka i vaza.

A: Je li tačno da biste rado jeli decu?

A: Bodler je rekao da sveži orasi imaju ukus dečjeg mozga. U svakom slučaju, ne bih želeo da učinim ništa što se ne bi dalo popraviti. Osim toga, znate, izbegavam obe vrste pepela: i onaj od posmrtnih ostataka i onaj iz kadionica.

A: Kada ste primetili prve znake vašeg ludila veličine?

A: Ja uopšte ne patim od manije veličine. Samo je primenjujem kao umetnički izraz u pozorištu. On mi pomaže da podnesem strahove koji potresaju moje telo od rođenja, naročito u vreme kada osećam napad neproduktivne očiglednosti.

A: Kakvi su odnosi između vaših ličnih ideja seksualne opsednutosti i erotizma u vašim komadima?

A: Erotika i pornografija me zanimaju isto toliko koliko i svakog drugog čoveka. Ne iznenađuje me nimalo što se ove teme pojavljuju u mojim komadima, kao ni druge koje se takode dešavaju; smrt, na primer. Nikada neću moći zaboraviti moje detinjstvo koje je bilo ispunjeno tragikom životne prirode.

A: Zašto su religija, smrt, i ličnost majke stalne teme u vašem delu?

A: Mene ne čudi to što smrt, religija, majka ne predstavljaju stalne teme u radu drugih ljudi, iako su tamo isto tako prisutne. Mi se skrivamo ispod maski. Isti kostumi posmatrani pod šarenom svetlućavom svetlošću izgledaju doduše drukčiji, ali u osnovi nisu.

A: Koliko puta ste se u kockarskim automatima kladili u postojanje boga?

A: Nisam se služio kockarskim automatima da bih se kladio u postojanje boga već i zbog drugih stvari. Verujem da će se budućnost sastojati u seriji izuzetnih teatarskih poteza. Zahvaljujući automatima, mogu već i sam tu zakonitost da stavim u pokret.

A: Gde ćete od sada provoditi odmor?

A: Učiniću sve da izbegnem španske zatvore. Da li ste to hteli da čujete.

A: Kada mislite da postanete član Francuske akademije ili, zabunom, možda španske?

A: Ne znam. Rado bih postao član tog čudovišnog tela, ali samo zato da na taj način iskoristim priliku i priredim jednu od mojih prolaznih „paničnih igara” ili kakav happening. Te akademije bi bile divno pogodne za tako šta...”

jugoslav urošević

JUŽIMO

Kameni mir čela otrgla mi senka
Na dnu špilje pelin stručak zdravca skri
U obečaj tajne mladi koren zri
U čar-goru oči odbegla semenka:
Na skrutom proplanku sred ponoći južiš
Moliš se za senku da snom se produžiš

Vreže glasa oživele krečnjak školjke
Ponornice puste u rojeve svica
Sa Pepelnik polja javnula se ptica
A obala snila stare divne boljke:
Na ostrvu skrutom sred ponoći južim
Molim te za šapat da snom se produžim

Miris bića u peščaru nebo veje
Netragom ga vejar danju razvejava
Tek kradom ga ponoć vrati da prespava
Da zori oličem kroz zdravca aleje:
U bokoru mladom pod Mesecom južiš
Moliš se za telo da snom se produžiš

To špilja u ehu ili eho gori
Treperenje bića u eho me tvori
Ljeskanja beline što nad ognjem čuti
Toka žive vode što žed ga uzmući
Sunca što u zenit cvat uzdahla sluti
Carolije ploda što plimom se puti
Nabrizgao nemir u pijanoj kori
Pije sebe špilja da ponoć otvori:
Izmed toplih algi na dnu vira južim
Molim te za telo da snom se produžim

Listanje pupoljka u žed-špilji slutim
I slutiš ga tajno prizivajuć sutra
Kako da mlada pile nam se jutra
Kako odgoneikom da te ne pomutim:
Na zlatnom brdu rasla nam bića stoje
Mojsstvo je tvojstvo a tvojstvo mojsstvo moje

Ako nadanje sebe cveštaš sred mene
Prahom mog bića oplodi ga bez stida
Tragaćemo za najdubljim vrhom vida
Daleko od gorke ovog Sunca sene:
Zbog zaveća jaću za zvezdane muže
Vlašići nam dušom mednu rosu juže

Naš dvojanac duh negde na Mlečnom putu
Sjajan sred nenušnih usta slepe noći
Jedno u drugom nikad nećemo proći
Milovanje u neke planete skutu
Bićemo utkano u biljku ili stvor
Dok traje svet gubljenja i raste spor, spor...